

Sindhi (Composite Course) Std. X
Activity Booklet

عملي پرچي ۽ عملي پستڪا بابت.

مانيور اڏياپڪ، شاگرد، مائٽ ۽ پڙهندڙ...

گذريل سال 2015-2016 ۾ ملهه ماپڻ ۾ ڪيتريون ئي تبديليون آنديون ويون، جنجو سواگت سڀني واسطيدارن ڪيو. اها نئين شروعات درجي نائين کان ٿي. ان سلسلي کي قائم رکندي سال 2016-2017 ۾ درجي ڏهين لاءِ ملهه ماپڻ جو ساڳيو طريقو اختيار ڪيو ويندو. سڪڻ ۽ سيڪارڻ جي ترتيب ۾ ملهه ماپڻ تمام گهڻي اهميت والاري ٿو. عام طرح ملهه ماپڻ لاءِ امتحاني پيپر ورتو ويندو آهي. جنهن ۾ وڏا سوال، ننڍا سوال، خال جوڙا، وياڪرڻ وغيره اچي ويندا آهن. اهي ملهه ماپڻ جا روايتي ساڌن آهن.

گذريل سال مهاراشتر سرڪار ملهه ماپڻ جي روايتي گهيري کي ٽوڙي، پاشا وڌين جي ملهه ماپڻ ۾ وندرائيندڙ ۽ وڻندڙ تبديل آندي. امتحاني پيپر، ٻار لاءِ اڻوڻندڙ، ڊپ پيدا ڪندڙ يا هڪ قسم جو بوجھ نه بڻجي ان لاءِ ملهه ماپڻ جي طريقي ۾ عملي ڪم کي ترجيح ڏني ويئي.

توهان سڀني کي ڄاڻ آهي ته نئين عملي پرچي ۾ مشغولين تي آڌار رکندڙ ڪاريه ڏنا ويا آهن. تعليم جو مکيه مقصد آهي ته شاگرد اڳتي هلي پنهنجون جوابداريون سمجهي، گهر، سماج ۽ ديش ڏانهن پنهنجا فرض سمجهي هڪ سچو ۽ سميرت ناگرڪ بڻجي سگهي. سڪڻ سيڪارڻ جي ترتيب اهڙي هئڻ گهرجي جو ٻار جو ساريڪ، مانسڪ ۽ منوگيانڪ وڪاس ٿي سگهي. تعليم جي مقصدن کي پورو ڪرڻ لاءِ ئي ملهه ماپڻ جي اها نئين رچنا ڪارگر ثابت ٿيندي. شاگرد اندر مناسب تبديليون آڻڻ تعليم جو مکيه مقصد آهي. تعليم جو سڌو واسطو ڪاميابيءَ سان آهي. پر تعليم ۽ گناهن جو پاڻ ۾ ابتو سنڀڙ آهي. وڪٽر هڳو جي چوڻ موجب جيترا اسڪول ڪلندا اوترا گناهه گهٽ ٿيندا.

‘He, who opens a school, closes the prison.’

- سڪڻ ۽ سيڪارڻ جي پرڪريا زنده ، صحت مند ۽ تعليم جي مول مقصدن جي
تڪميل ڪندڙ هجي. ان لاءِ عملي پرچو مشغولي آڌارت بڻايو ويو آهي.
- مشغولي آڌارت ملهه ماپڻ ۾ هيٺيان مقصد سامهون رکيا ويا آهن:
- (1) ٻار پاڻ جي سنڪلپنا کي ڄاتو آهي.
 - (2) ٻار نثر جو پاڻ برابر سمجهيو آهي.
 - (3) نثر سان واسطو رکندڙ مشغوليون ٻار پاڻ ڪري سگهي ٿو.
 - (4) نثر ۾ سمايل مواد بابت پنهنجا ويچار ٻڌائي سگهي ٿو.
 - (5) نثر ۾ سمايل مواد کي پنهنجي ويچارن جي دنيا سان جوڙي ان بابت پنهنجا
رايا قائم ڪري ٿو.
 - (6) نثر ۾ آيل نوان لفظ سمجهي انهن کي پنهنجي ٻوليءَ ۾ ڪم آڻي ٿو.
 - (7) نظم جي سار کي ٻار سمجهيو آهي.
 - (8) ڪوتا ۾ سمايل جدا جدا ڀاڱن کي ٻار اظهار ڪري سگهي ٿو.
 - (9) ڪوتا ۾ آيل رنگين زبانيءَ کي ٻار سمجهيو آهي.
 - (10) جدا جدا شاعرن بابت ٻار ڄاڻ حاصل ڪئي آهي.
 - (11) ان ڏنل نظم ۽ نثر جي ٽڪر کي ٻار سمجهي ٿو.
 - (12) انهن ٽڪرن جي مشغولين کي ٻار سمجهي پاڻ ڪري ٿو.
 - (13) جدا جدا واقعا، ڏنل خاص گهٽتائون، انهن بابت ٻار احوال پيش ڪرڻ ۾ لياقت
حاصل ڪئي آهي.
 - (14) الڳ الڳ وڻين تي پنهنجي سوچ موجب ٻار پنهنجا ويچار پيش ڪري
سگهي ٿو.
 - (15) روزاني زندگيءَ ۾ الڳ الڳ حالتن ۾ هو صحيح گفتگو ڪري سگهي ٿو.
 - (16) ٻار دستوري توڙي غير دستوري خط لکڻ ۾ قابليت حاصل ڪئي آهي.
 - (17) عملي وياڪرڻ ۽ غير عملي وياڪرڻ جا سوال ٻار حل ڪري سگهي ٿو.
 - (18) ڪنهن ڏنل ٽڪر کي ٿوري ۾ پر مڪمل نموني پيش ڪرڻ جي قابليت ٻار
حاصل ڪئي آهي.

متين مقصدن کي ڏيان ۾ رکندي درجي ڏهين جي جامع کورس جي ملهه ماڻڻ ۾ ڪافي تبديليون آنديون ويون آهن. ملهه ماڻڻ ۾ 'پاڻ ڪرڻ' تي زور ڏنو ويو آهي. پاڻ ڪرڻ معنيٰ پاڻ سکڻ، سکڻ سيکارڻ جي پرڪريا ۾ مشغولي ڪندي ڪندي ٻار کي حاصل ڪيل گيان جي جاڻ پوي ٿي. ڪنفيوشس (Confucius) جي مشهور چوڻي آهي:

I hear I forget. I see I remember. I do I understand.

مشغولي ٿي آڌارت ملهه ماڻڻ جو مقصد پورو ڪرڻ لاءِ نئين اڀياسڪرم ۾ واسطيدار مڊا ڪنيا ويا آهن. حواسي شڪتي وڌائڻ لاءِ جدا جدا اپڪرم ڏنا ويا آهن. ٻار انهن سڀني ڪاررواين کي ڪرڻ لاءِ اُستادن، دوستن ۽ مائٽن جي مدد وٺي سگهي ٿو.

اڄ جو زمانو گوگل جو زمانو آهي. وگيان ۽ ٽڪنيڪ جي هن ترقيءَ واري زماني ۾ ٻار موبائيل، ڪمپيوٽر، انٽرنيٽ جي مدد سان گيان مشغولين کي ڪاميابيءَ سان پورو ڪري سگهي ٿو.

ان ڏس ۾ خاص هڪ عملي ڪتاب جي رچنا ڪئي ويئي آهي. عملي ڪتاب جو استعمال ڪري شاگرد پنهنجو آئينده سنواريندا. اڌياپڪ، پالڪ، شاگرد، هن عملي ڪتاب جو سواگت ڪندا اهڙو وشواس آهي.

Sindhi (Composite Course) Std. X. سنڌي (جامع ڪورس) : درجو ڏهون.

عملي پستڪا.

تعليم انسان جي ٽين اڪه آهي. تعليم جي ذريعي انسان پنهنجي زندگي سنواري سگهي ٿو. تعليم دوران سماج ۾ بنا خون خرابي آندولن آڻي سگهجي ٿو. اڄ جي زماني ۾ تعليم جي اهميت تمام گهڻي وڌيل آهي. تعليم جي اوسر جي ڏاڪن ۾ آشرم، گروڪل، اسڪول اچي وڃن ٿا. ائين چئجي ته جيون جي ڪنهن به ڪيتر وانگر تعليم جي ڪيتر پڻ تبديليون ڏنيون آهن. تعليم جو مقصد ٻار کي فقط لکڻ پڙهڻ سيکارڻ نه آهي، تعليم جو واسطو سڌو زندگيءَ سان آهي. تعليم جو مقصد آهي ته ٻار حاصل ڪيل گيان ذريعي پنهنجي جيون ۾ ترقي ڪري ۽ سماج ۽ ديش ڏانهن پنهنجي فرضن جو پالن ڪري. وقت بدلجڻ سان گڏ، سکڻ سيکارڻ جي ترتيب ۾ به بدلاو ايندا رهيا آهن.

آزمودن ۽ تجربن وسيلي هلندڙ پرڪريا جون خاميون جاچي هڪ نئين پرڪريا جنم وٺي ٿي. ماسٽر مرڪزي سکيا، ٻار مرڪزي سکيا، لياقت مرڪزي سکيا، هنر مرڪزي سکيا اهڙيون پرڪريائون اسين ڏنيون آهن. قومي اڀياسڪرم روپ ريڪا (NCF) 2005، مهاراشتر راجيه اڀياسڪرم روپ ريڪا 2010 موجب، هاڻوڪا درسي ڪتاب تيار ڪيا ويا آهن. درجي پهرئين کان درجي اٺين تائين ڪشادو لاڳيتو ملهه ماپڻ (Comprehensive Continuous Evaluation) طريقو لاڳو ڪيو ويو آهي. درجو نائون ۽ درجو ڏهون اهي سيڪنڊري تعليم جا مکيه ڏاڪا آهن. درجو ڏهون پڙهندڙ ٻار سنڌي پاشا ۾ ڪيترائي لفظ حاصل ڪري چڪو آهي. نثر توڙي نظم بابت به هن چڱيون ڳالهيون سکيون آهن. ملهه ماپڻ ۾ ڦير گهير سال 2015-2016 کان درجي نائين لاءِ آندي ويئي. هن سال اهو طريقو درجي لاءِ اپنايو ويندو. امتحاني پيپر فقط هڪ سوالِي پيپر نه رهي مشغولي پرچو (Activity Sheet) سڏيو ويندو. هن نئين طريقي ۾ درسي ڪتاب جي آڌار تي ملهه ماپڻ وقت ڪيتريون ئي مشغوليون ڏنيون

ويون آهن. اهو مله ماڀڻ مڪيه طور Activity based learning تي مدار رکي ٿو. اسان کي ڄاڻ آهي ته ٻار جو ڌيان جدا جدا سوال پڇڻ، نئين ڳالهه ڪرڻ ڏانهن جدا جدا چڪجي وڃي ٿو ۽ وڌيڪ ۽ وڌيڪ ڄاڻ حاصل ڪرڻ لاءِ منتظر ٿيڻ آهي هن جو بنيادي خصوصتون آهن. انهن خصوصتن کي همٿائي اڃان به جيڪڏهن هن کي مشغولين ۾ رڌل رکبو ته هن وڌيڪ تيزيءَ سان ڳيان حاصل ڪري سگهندو. مشغوليون ڪرڻ ۾ ٻار چاهه سان بهرو وٺي ٿو ۽ چاهه سان ڪيل ڪم جو نتيجو هميشه بهتر ايندو آهي. جدا جدا مشغولين مان ٻار بابت هيٺين ڳالهين جي ڄاڻ پوي ٿي:

- ٻار نثر يا نظم بابت ڇا سمجهيو آهي.
 - ٻار جي دماغي قابليت.
 - پنهنجن ويچارن کي پنهنجن لفظن ۾ پيش ڪرڻ جي قابليت.
 - وياڪرڻ جي نيمن موجب ان جو صحيح استعمال ڪرڻ جي قابليت.
 - ٻار جو حاصل ڪيل لفظي پندار.
 - ٻار جي ڪلپنا شڪتيءَ جو وڪاس.
 - درسي ڪتاب کان سواءِ ٻين ذريعن مان ڳيان حاصل ڪرڻ جي قابليت.
 - جدا جدا وشين تي پنهنجا ويچار رکڻ جي قابليت.
- ”سڪڻ ۽ سيڪارڻ جي پرڪريا ۾ مشغولي ٻار جو لاڙو سڪڻ طرف وڌائي ٿي ۽ کيس پهريون هٿ آزمودو ڏئي ٿو.

ڪيمي ٽولا هڪ مشهور ليکڪ جي چوڻ موجب:

“Success is based on learning and incredible curiosity.”

نئين طريقي موجب ٻار جي حاصل ڪيل ڳيان جي چڪاس ڪرڻ لاءِ جدا جدا مشغوليون استعمال ڪرڻ گهرجن. امتحاني پيپر ٻارن ۾ ڪنهن به قسم جو ڊپ پيدا نه ڪري ان خيال کان امتحاني پيپر ۾ تبديليون آنديون ويون آهن. امتحاني پيپر اهڙو هئڻ گهرجي جنهن ۾ ٻار بنا ڪنهن ڊپ ڊاو جي مشغولين ۾ بهرو وٺندي پنهنجي حاصل ڪيل ڳيان جو اظهار ڪري سگهي. امتحاني پيپر لکندا ٻار هڪ آنند واري ماحول محسوس ڪري. ٻار پنهنجا ويچار آزاديءَ سان پيش ڪري سگهي. ڪنهن خاص وشيه بابت هو ڇا چوڻ چاهي ٿو، پنهنجي ڪلپنا شڪتيءَ جي مدد سان

هو ڪهڙا راياءَ، ڪيتري حد تائين ڏيئي سگهي ٿو. الڳ الڳ قسم جون مشغوليون پنهنجي دماغي شڪتيءَ سان ڪيئن حل ڪري سگهي ٿو، انهن سڀني ڳالهين جو ڌيان هن عملي پستڪا ۾ رکيو ويو آهي. انهن مشغولين مان ٻار سمجهي سگهندو ته تعليم جو دائرو اسڪول جي چئن ديوارن تائين محدود نه آهي پر اهو وسيع آهي. اسڪول کان ٻار گهر، پاڙو، ماحول، بازار، سٽر سڀاڻو اهي سڀ تعليم جا ماڌيم ٿي سگهن ٿا. جڏهن ٻار کي خود مختياري ڏجي ٿي ته هوس پنهنجون پائونائون، امنگ، اتساهه، احساس، اظهار، پنهنجي طريقي بيان ڪري سگهي ٿو. ٻار جي ان پيشڪش مان ٻار ڪيترو گيان حاصل ڪيو آهي، هن جي ڪلپنا شڪتيءَ ۾ ڪيترو وڪاس ٿيو آهي، هن جي رچنامڪ شڪتي ڪٿي پهتي آهي، انهن سڀني جي سڃي پرڪ ان ملهه ماڻڻ جي طريقي سان ٿي سگهندي.

مڪيه پهلو:

1. گيان رچناوادي جي مدد سان ٻار مرڪزي مشغولي اڀياس.
2. ٻار جو آتموشواس وڌائڻ.
3. ٻار جي اوچ سوچ ويچار قابليت جو وڪاس ڪرڻ.
4. ردعمل مشغولين سان ٻار جو آتم و شواس وڌائڻ.
5. رٿ جي عادت کي دور ڪرڻ.
6. لفظي پندار وڌائڻ.
7. خود اڀياس لاءِ اتساهت ڪرڻ.
8. ملهه ماڻڻ جي طريقي ۾ غير دستوري ڀڻو آڻڻ.
9. ٻار جي سرجڻ شڪتي وڌائڻ.
10. آزمودن وسيلي حاصل ڪيل گيان بابت همٿائڻ.
11. ٻوليءَ جي لحاظ کان ٻار کي پختو ڪرڻ.
12. ساهتيه جي جدا جدا انگن جي ٻار کي سڃاڻپ ڪرائڻ.
13. دليلي ويچار پيش ڪرڻ جي قابليت وڌائڻ.

اهو ضروري آهي ته روايتي نموني مله ماڻڻ ۽ مشغولي آڌارت مله ماڻڻ جي اهم جرن جو ويچار ڪجي. هر طريقي ۾ ڪي ڪڻ دوش ٿين ٿا. ان ڪري اسانڪي اهو طريقو اختيار ڪرڻ گهرجي جيڪو وڌ ۾ وڌ بي نقص هجي.

روايتي مله ماڻڻ طريقو.

1. يادگيري شڪتي تي وڌيڪ زور.
2. مشغولين لاءِ گهٽ جڳهه.
3. مارڪن تي وڌيڪ زور.
4. ٻارن جي اظهار شڪتيءَ ڏانهن گهٽ ڌيان.
5. ٻوليءَ جي سهڻي استعمال کي نظرانداز ڪرڻ.
6. فقط دستوري تعليم ڏانهن وڌيڪ ڌيان.
7. لڪاوت تي وڌيڪ زور.
8. ڪيئن، ڪٿي، ڇا انهن سوالن تي گهڻو زور.
9. زندگي ۽ وهنوار کان پري هئڻ.
10. ٻار پنهنجا احساس، انومان پيش ڪرڻ ۾ ناڪامياب.
11. پنهنجي دماغ سان نون سوالن جا جواب ڏيڻ ۾ ٻارن جو ناڪامياب ٿيڻ.
12. امتحاني پيپر لاءِ V.N.B. سوالن تي پاڙڻ.
13. ٿيل ڳالهين جو ورڻن نه ڪري سگهڻ.
14. محدود دائري ۾ سڪڻ سيڪارڻ جي پرڪريا.

روايتي مله ماڻڻ طريقي جي مٿين خامين کي دور ڪرڻ لاءِ ۽ تعليم کي ڪلاس روم جي چئن ديوارن کان ٻاهر ڪڍي زندگيءَ جي آزمودن سان جوڙڻ لاءِ راجيه سرڪار Activity based evaluation کي اپنائيو آهي. ان نئين طريقي وسيلي ٻارن جو آتم وشنواس وڌندو. ٻار پنهنجا ويچار خودمختيار نموني پيش ڪرڻ ۾ ڪامياب ويندا.

مشغولي آڌارت (عملي پرچو) مله ماڻڻ طريقو:

1. ٻار ۽ اڌياپڪ ٻنهي جي رچنامڪ شڪتيءَ جو وڪاس.
2. سڪڻ سيڪارڻ جي ترتيب ۾ نوان نوان آنددائڪ آزمودا پيش ڪرڻ.
3. ٻارن جي گيان، سمجھ، آزمودو، پيشڪش ۽ اظهار شڪتي انهن جي صحيح نموني ڪت ڪرڻ ۽ وڌائڻ.
4. پاشا ۾ لفظن، جملن ۽ وياڪرڻ جي صحيح استعمال جو وڪاس ڪرڻ.
5. ٻارن جي جذبن، اميدن، امنگن، احساسن، خوشيءَ ۽ ڏڪ جي اظهار شڪتي وڌائڻ.
6. 'پاڻ ڪريان، پاڻ سڪان' متي جو استعمال.
7. ويچارن کي محدود دائري کان وسيع دائري تائين پهچائڻ.
8. ڪلاس ۾ سڪيل ڳالهين جو زندگيءَ ۾ استعمال ۽ زندگيءَ ۾ سڪيل ڳالهين جو ڪلاس ۾ استعمال ڪرڻ لاءِ همٿائڻ.
9. رٿن کي ڇڏي سوچ ويچار تي وڌيڪ زور.

(Comparison Chart)

پيٽ تختو

نئون مشغولي آڌارت پرچو.	روايتي پيپر
1. ڪل سوالن جو انداز- 4	1. ڪل سوالن جو انداز- 5
2. ملهه ماڻڻ دستوري توڙي غير دستوري آهي	2. ملهه ماڻڻ فقط دستوري رهي ٿو.
3. نثر ۽ نظم مان ٽڪر ڏيئي مشغولي آڌارت سوال. اڻ ڏنل نثر جي ٽڪر مان سوال جواب.	3. نثر ۽ نظم مان سوال.
4. مشغوليءَ تي آڌارت.	4. يادگيريءَ تي آڌارت
5. پنهنجا ويچار پيش ڪرڻ تي زور.	5. پنهنجا ويچار پيش ڪرڻ جو گهٽ موقعو
6. ڪل مارڪون 72 (وڌيڪ سوالن کي ملائي)	6. ڪل مارڪون 87 (وڌيڪ سوالن کي ملائي)
7. مضمون 6 مارڪن جو.	7. مضمون 6 مارڪن جو
8. نثر . 14 مارڪون نظم . 8 مارڪون وياڪرڻ . 8 مارڪون لکڻ هنر - 10 مارڪون	8. نثر . 10 مارڪون نظم . 10 مارڪون وياڪرڻ . 10 مارڪون لکڻ- هنر . 20 مارڪون
ڪل مارڪون . 40	ڪل مارڪون . 40
9. ننڍن سوالن سبب من ۾ ڊپ نٿو رهي. سوالن جا جواب پاڻ ڳولھڻ جي خوشي ٿئي ٿي. جدا جدا مشغولين ۾ بهرو وٺي چاهه ۽ چوچ سان پرچو لکي ٿو.	9. وڏا سوال هڻڻ ڪري ڪري ٻار جي من ۾ پڙهائيءَ لاءِ شوق نٿو رهي انڪانسواءِ هڪ قسم جو ڊپ (Exam Phobia) رهي ٿو. جنهن جي ڪري من ۾ هميشه تناو جي اوستا رهي ٿي. ٻار امتحان ۽ تعليم کان پري پڇڻ جي ڪوشش ڪري ٿو.
11. نئين طريقي ۾ رٿن جي ضرورت نه آهي. هو ٽڪر مان جواب ڳولھڻ ۾ چاهه سان بهرو وٺي ٿو.	10. يادگيري شڪتي، طوطي وانگر سوالن جا جواب رٿن، خاص سوال ياد ڪرڻ، جوابن ۾ ڪا هڪ ڳالهه پلجي وڃڻ تي پريشاني پيدا ٿيڻ، اهي روايتي پيپر جوڻ خاميون آهن.
11. خود سوچ ويچار ڪري سوالن جا جواب ڏيڻ تي زور.	11. خود سوچ ويچار ڪري سوالن جا جواب ڏيڻ لاءِ ڪا به جڳهه نه آهي.

اهڙي نموني روايتي سوالن کي پيپر جو سروپ بدلايو ويو آهي. ٻوليءَ ذريعي اسان پنهنجا ويچار سٺي نموني پيش ڪري سگهون ٿا. احساس پڻو ۽ ساهتيه ۾

دلچسپيءَ جي وڪاس لاءِ ٻوليءَ جي وڏي اهميت آهي. زندگيءَ جي هر ڪيتر ۾ ڪاميابي حاصل ڪرڻ لاءِ ٻوليءَ جو گيان تمام ضروري آهي. ٻولين ۾ سڀ کان پهرين مادري ٻوليءَ کي اوليت ڏني وڃي آهي. مهاتما گانڌيءَ پڻ چيو آهي:

‘Basic education must be imparted through the mother tongue of the child.’

سڪڻ سيڪارڻ جي پرڪريا ۾ مادري ٻولي اهم آهي. نوان نوان لفظ سڪڻ، لفظن مان معنيٰ وارا پورا جملا ٺهڻ، جدا جدا وڃڻ تي پنهنجا مضبوط ترڪ رکڻ، صحيح رفتار ۾ ڳالهائڻ سان گڏ لفظن ۾ مناسب لاهي چاڙهي. جدا جدا اميد ٿي ڪجي ته اهي سڀ حاصلاتون ٻار سيڪنڊري تعليم پوري ڪرڻ بعد پرائي سگهندو. ان ڪري سوالي پيپر جي سروپ ۾ اجڙي نموني تبديل آندي وڃي آهي، جيئن ٻار جي ٻوليءَ مٿان پڪڙ پختي بڻجي.

اها ڳالهه ڏني وڃي آهي ته عام طور انسان جو سپاءُ مانار (Inertia) ۾ رهڻ جو هوندو آهي. نئون طريقو اپنائڻ کان هو ڏڪندو آهي. جيئن هلي ٿي تيئن هلندو رهي اها سوچ انسان جي هوندي آهي. نئين طريقي مان نقصان به ٿي سگهن ٿا، هر طريقي ۾ خوبيون، خاميون هونديون آهن. پوءِ نئين طريقي کي اپنائڻ جي ڪهڙي ضرورت آهي؟

انسان جي ان سپاءُ کي ڌيان ۾ رکندي نئين ملهه ماپڻ جي طريقي ۾ ممڪن شڪ شبهه/اعتراض/سوال ۽ انهن جا سماڏان هيٺ ڏجن ٿا.

شڪ / اعتراض

(1) ملهه ماپڻ جي هن طريقي ۾ فقط نثر/نظم جا ٽڪر ڏنل آهن. ٻار درسي

ڪتاب ڇو پڙهندو؟

(2) نئين طريقي ۾ ساهتيه کي گهٽ اهميت ڏنل آهي.

(3) سڄي آکاڻي، ليکڪ، ڪويتا انهن تي سوال نه اچڻا آهن انڪري شاگرد ساهتيه

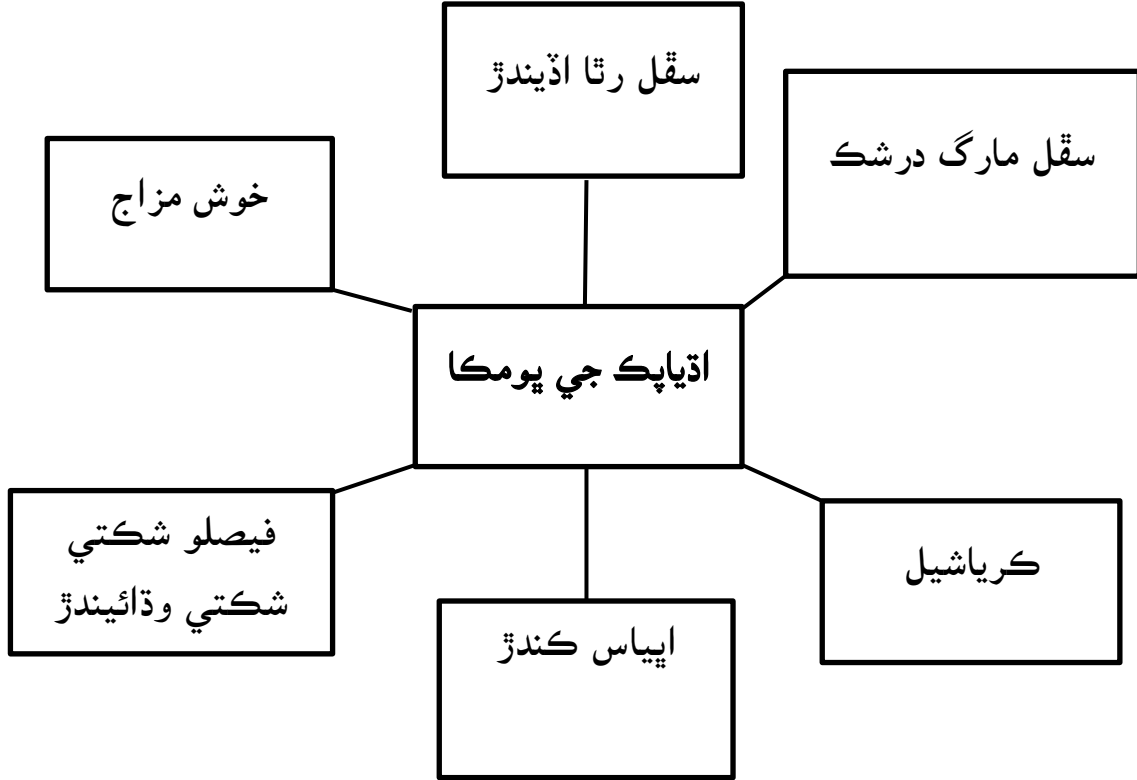
جي رس کان وانجهجي ويندو.

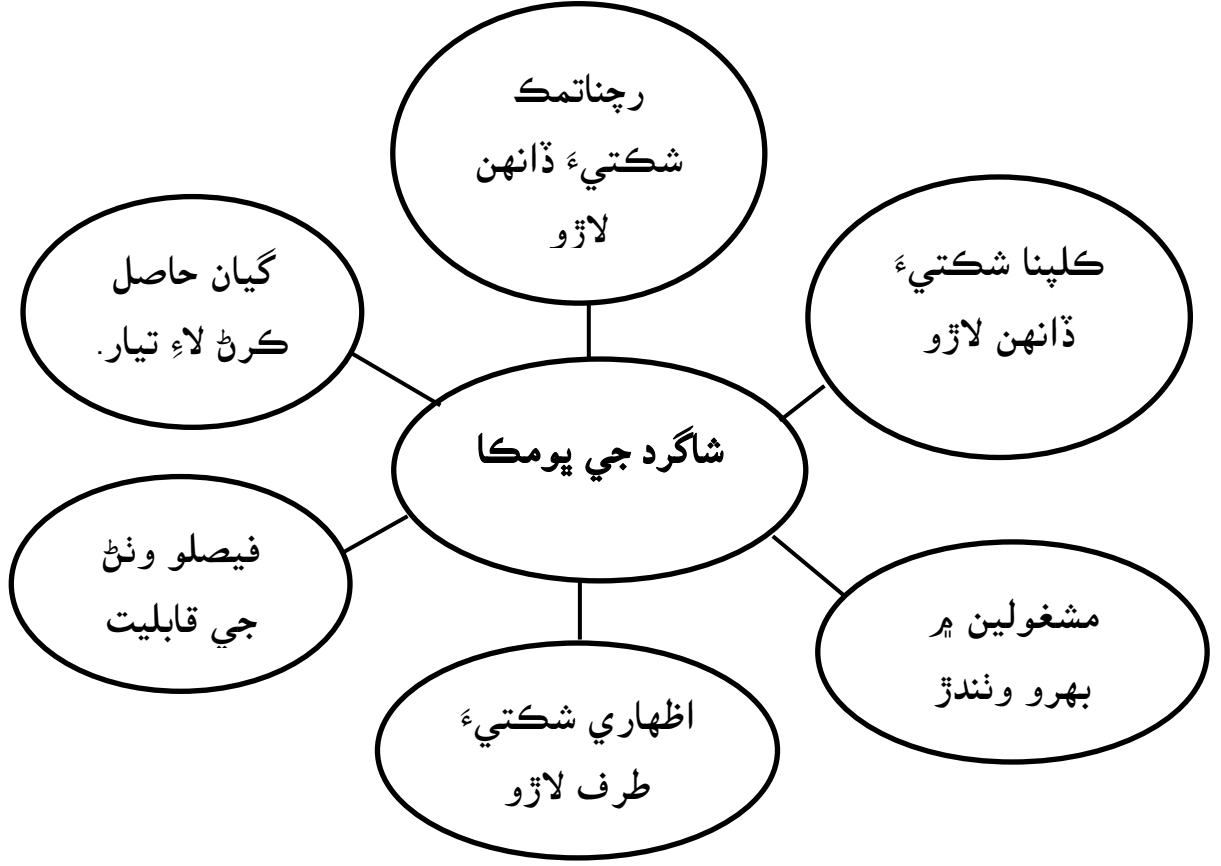
- (4) مشغولين ۾ خودمختياريءَ ڪري شاگرد جدا جدا جواب لکندا، ان وقت ملهه ماڻڻ لاءِ ڪهڙي ڪسوٽي ڪم آڻبي؟
- (5) فقط ننڍا ننڍا جواب هڻڻ ڪري، ڪنهن وشي تي وڌيڪ لفظن ۾ بيان ڪرڻ جي قابليت گهٽجندي.
- (6) روزاني زندگيءَ ۾ ياداشت جي هڪ پنهنجي پومڪا آهي. روايتي طريقي ۾ ياداشت ۾ وڌيڪ زور هو. پر نئين طريقي ۾ ياداشت کي گهٽ اهميت ڏنل آهي.

سماڏان

- (1) شاگرد کي طوطي وانگر جواب رٿڻ کان دور رکيو ويو آهي.
- (2) شاگردن کي پنهنجا ويچار آزاديءَ سان ظاهر ڪرڻ لاءِ تخليقي تحرڪ (Inspiration) ملندو.
- (3) تڪر مان جواب اهوئي ٻار ڳولهي سگهندو جنهن درسي ڪتاب جو اڀياس چڱيءَ طرح ڪيو هجي.
- (4) پاڻ اڀياس ڪرڻ ۾ شاگرد مهارت حاصل ڪندا.
- (5) پنهنجي سوجهه ٻوجهه سان دليل پيش ڪرڻ ۾ ڪاميابي ملڻ تي ٻارن جي آتم و شواس ۾ واڌارو ايندو.
- (6) اڄ تائين ٻار ٻڌي ڪري ئي گيان حاصل ڪندا هئا. ماسترن جي Chalk and talk method جي ڪري ٻارن جي دلچسپي گهٽ رهندي هئي. پر هاڻي پاڻ ڪريائون ڪرڻ ۾ ٻارن جي تعليم ۾ دلچسپي وڌندي.
- (7) پاشا سيڪارڻ ۾ جدا جدا راندين جي استعمال ڪري ڪلاس جو ماحول زندهه ۽ خوشنما رهندو.

(8) وڌيڪ لفظن ۾ بيان ڪرڻ جي ڪلا جو وڪاس ڪرڻ لاءِ خط، گفتگو، احوال
جهڙا سوال کنيا ويا آهن.

SECTION – A: PROSE نثر

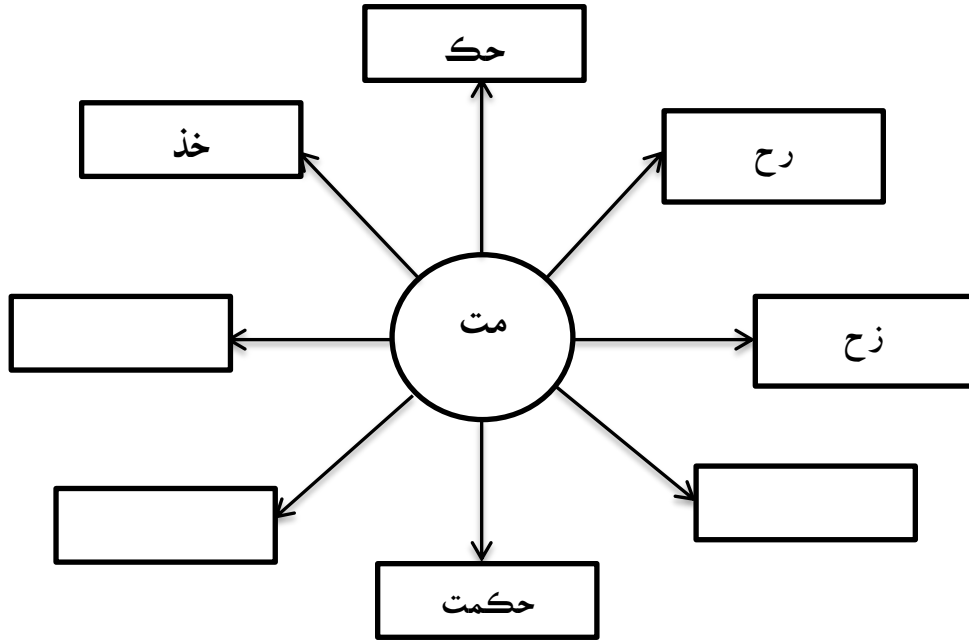
8 مارڪون

سوال 1 الف. درسي ڪتاب جو هڪ ٽڪر

(پاڻ - پريم، صفح 22)

مشغولين جا مثال:

1. ڏنل مثال موجب چؤڪنڊا پريو:

2. هيٺين لفظن مان اٺنھڪندڙ لفظ مٿان گول پايو

(1) ڪرڪڻ، ڪنجهڻ، وقلڻ، بهڪڻ

(2) صبر، سانت، ڪاوڙ، قرب

(3) آسمان، ڌرتي، ڪڪر، سج

(4) راحت، آت، گوڙ، صحبت

(5) محبت، ڪرم، پيار، پريم

3. لاڳاپو سمجھي چؤڪنڊن ۾ مناسب لفظ لکو.

(1) ڳري : هلڪي :: شروع :

(2) نيڪي : نيڪ :: : چڱو

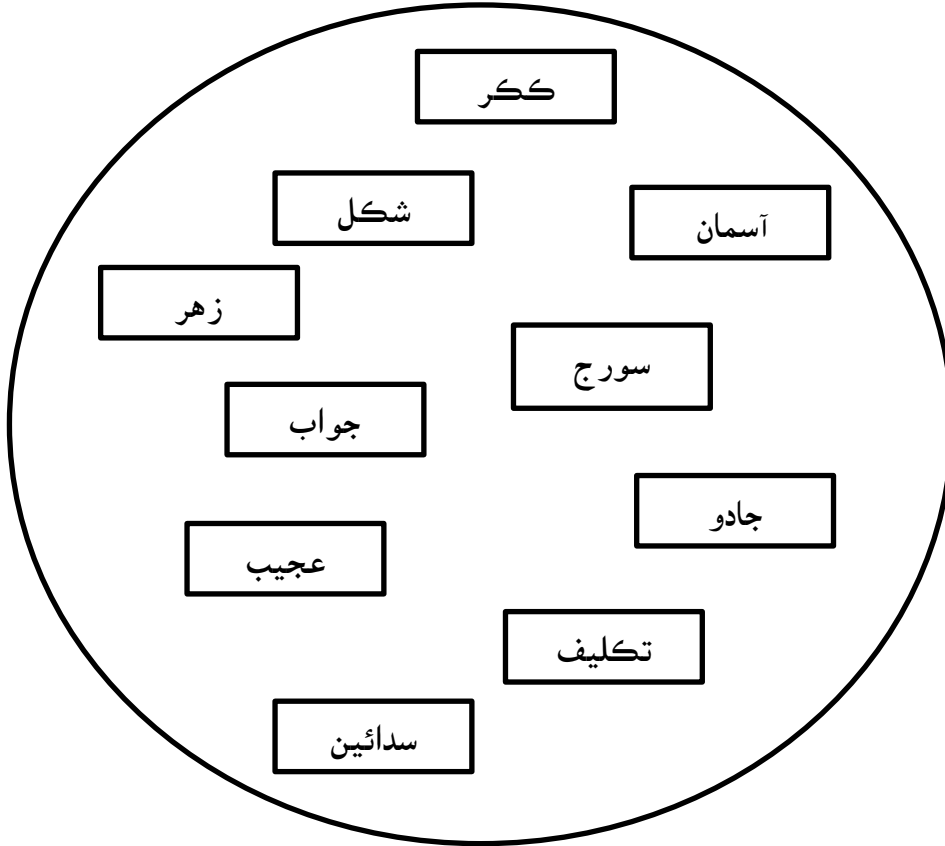
(3) وات : رستو :: ملائڪ :

(4) آسمان : سج :: : وڻ

(5) سياڻپ : سياڻو :: سنائي :

(6) محبت : اسم ذات :: پنهنجو :

4. گول مان مناسب لفظ چونڊي انجي هيٺان ڏنل خال ڀريو.

(1) اسان کي بين جي دور ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ گهرجي.

(2) ۾ آهن.

(3) سریش جو، ٻڌي ماستر عجب ۾ پئجي ويو.

5. مثال موجب ڏنل جملا پورا ڪريو.

جملو: پریم جادو آهي.

(1) پریم آهي.

(2) پریم آهي.

(3) پریم آهي.

6. سبق مان جواب ڳولهي خال ڀريو.

(1) ٻه رنگ :

(2) ٻه صفتون :

(3) پریم جا ٻه مثال:

(4) ٻه قدرتي جسم:

(5) ٻه لفظ، جنجي معنيٰ ساڳي هجي:

7. هيٺين سوالن جا جواب ڏيو.

(1) ڪهڙن ماڻهن جو اندر ٻارو هي پيو بهڪي؟

(2) پریم ۾ ڪهڙي ڪلا موجود آهي؟

(3) ميران ٻائي ڪري نانگ ڪي ڇا ڪري سمجهيو؟

(4) شهادت محبت جو لچڻ ڪيئن آهي؟

8. برئڪيٽ ۾ ڏنل لفظن مان مناسب لفظ چونڊي هيٺين فقري ۾ خال ڀريو.

(ڇاهه ، مڙيئي ، ٿڌ ، رنگبرنگي ، نرالو ، سرتيفڪيٽ ، ملڪ ، گرم)

ٻار سڀ ڪنهن کي وڻندا آهي پوءِ ڇاهي ڪهڙي به جا چو نه هجن! ٻار

..... ٻار، پر هر هڪ ملڪ ۾ ٻارن جو جيون ٿورو يا گهڻو ٿيندو آهي.

جيئن روس ۾ گهڻو ڪري سڄو سال ڏاڍي پوندي آهي، ان ڪري اتان جا

ٻار سدائين ڪپڙا پائيندا آهن. هو برف جي راندين ۾ خاص وڻندا

آهن.

هيٺ ڏنل ٽڪر پڙهي عملي ڪم ڪريو:

اسان جي ڌرم شاسترن ۾ استريءَ کي اردانگي يا اڌ شير ڪوٺيو ويو آهي. سلچڻي ۽ نيڪ دل استري پنهنجي مرد جي ٻانهن ٻيلي ٿي بيهي ٿي. گهرجو سڄو ڪاروبار پاڻ هلائي ٿي. بالڪن ۽ بالڪين کي سُشيل ۽ آڳياڪاري بڻائي ٿي. سنسار ۾ پنهنجي سڄي پريوار جي عزت وڌائي ٿي. پراڻي زماني ۾ ايتري قدر اڪري وڌيا جو قهلاءُ ڪونه ٿيو هو.

رامائڻ ۾ لڪيل آهي ته چوڏنهن سالن جو بنواس شري رامچندر کي مليو، پر سیتا ماما پنهنجي پتيءَ سان بنواس وڃڻ لاءِ تيار ٿي. کيس بن بابت انيڪ تڪليفون ٻڌايون ويئون مگر انهن سڀني مشڪلاتن جي پرواهه نه ڪري هوءَ شري رامچندر سان گڏ بن ۾ ويئي.

1. ٻه لفظ ڳولهيو:

- (1) جنجي جنس هڪٻئي جي ابتڙ هجي.
- (2) جنجي معنيٰ ساڳي هجي.
- (3) جن ۾ آڳياڙي ڪم آندل هجي.

2. هيٺين جا جواب لکو.

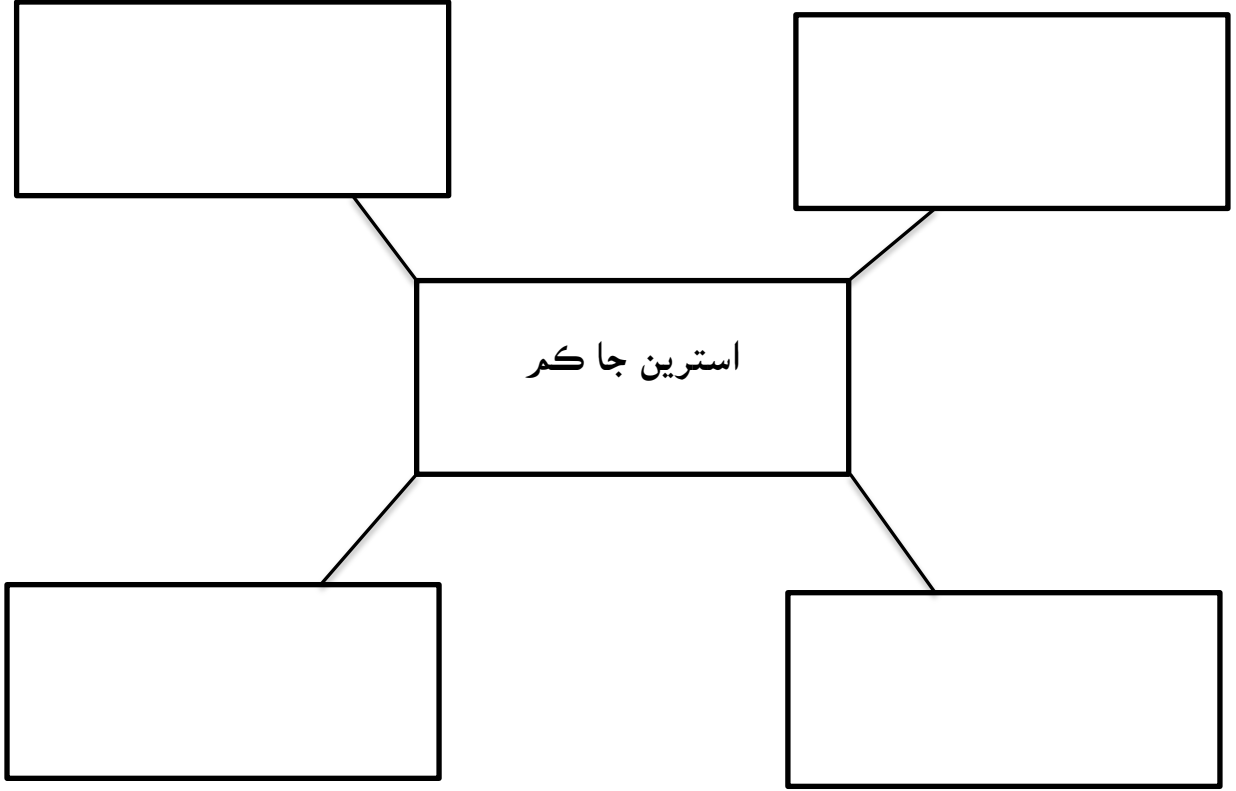
- (1) ٽڪر ۾ ڪهڙي ڌرمي گرنٽ جو نالو آيل آهي؟
- (2) شري رامچندر کي ڪيترن سالن جو بنواس مليو؟
- (3) اسانجي ڌرم شاسترن ۾ استريءَ کي ڇا ڪوٺيو ويو آهي؟

3. ٽڪر ۾ آيل اصطلاح جو صحيح استعمال ڪريو.

هريش جي ٽيم چٽاڀيٽيءَ ۾ پهريون آئي، ڇو ته هنجي ٽيم جا سڀ ساٿي هن سان

.....

4. هيٺين شڪل پوري ڪريو.

5. پنهنجن لفظن ۾ بيان ڪريو.

- 1) اڄ جي زماني ۾ استرين جي اهميت ڪيئن وڌيڪ آهي؟
- 2) جيڪڏهن توهان سڀني ماما جي جڳهه تي هجو ها ته ڇا توهان بنواس وڃو ها؟

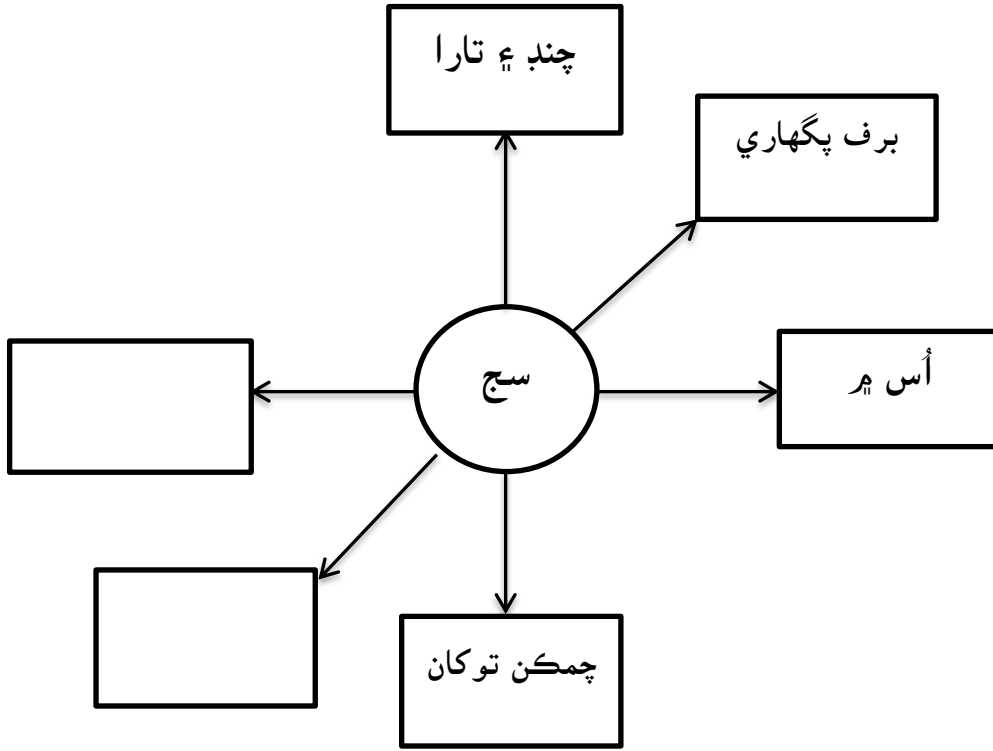
SECTION B - POETRY **نظر**

بيت 3 : سج

8 مارڪون

سوال 2. بيت تي آڌارت هيٺيون مشغولين ڪريو.

1. هيٺين شڪل پوري ڪريو.

2. جوڙا ملايو

الف) رات جي ضلمت	1) لاهين اونده
ب) روشن توکان	2) پاڻيءَ سان
پ) ساري جڳهه تان	3) توکان ڀڄي تي
ڀ) جهر جهنگه پرين تو	4) ڏينهن جي دنيا

3. بيت مان ڳولھيو

	1) ٻہ ساڳي معنيٰ وارن لفظن جون جوڙيون
	2) هڪٻئي جي ابتڙ لفظن جي جوڙي
	3) ٻہ قدرتي جسم
	4) پاڻيءَ جو نهرو روپ
	5) شمس جي معنيٰ

4. هيٺين جا جواب لکو.

- 1) دنيا جي بڪ ڪيئن دور ٿئي ٿي؟
- 2) رات جي ضلمت ڪيئن ختم ٿئي ٿي؟

5. ٻہ سٽون جوڙي هيٺيون بند پورو ڪريو

آئي بهار آئي بهار

چوڌر ساوڪ ۽ هپڪار

ويڪرڻ SECTION C - GRAMMAR

8 مارڪون

سوال 3. ويڪرڻ

- 1) ضد
- 2) صفتون ٺاهڻ
- 3) اصطلاحن جي معنيٰ لکي جملي ۾ ڪم آڻيو.
- 4) ڳالهائڻ جا لفظ سڃاڻڻ.

(ويڪرڻ تي ڪل 8 مارڪون آهن. هر هڪ سوال تي 2 مارڪون آهن)

SECTION D: WRITING SKILLS لکڻ - هنر

سوال 4 الف. ڏنل وشيه تي ويچار ظاهر ڪرڻ -يا- ڏنل ست وسيلي آکاڻي

(5 مارڪون)

لکڻ

سوال 4 (الف). ڏنل وشين مان ڪنهن به هڪ تي پنهنجا ويچار لکڻ (چئن مان هڪ)

1. بياني:

- i. وقت جي اهميت.
- ii. تعليم جي ضرورت
- iii. شهرن جا بدلجندڙ نظارا
- iv. ڪمپيوٽر جي اهميت.
- v. موبائيل وردان يا سراپ.

2. آتم ڪتا:

- i. چٽيءَ جي آتم ڪتا
- ii. قاتل ڪوٽ جي آتم ڪتا
- iii. گل جي آتم ڪتا
- iv. سٺڪ جي آتم ڪتا
- v. پراڻي ٿيلهيءَ جي آتم ڪتا

3. جيونِي:

- i. مُونڪي وٽندڙ اڳوان
- ii. منهنجو پيارو دوست/ساهيڙي.
- iii. منهنجو پيارو رانديگر.

4. خيالي:

- i. جيڪڏهن مان پرڏان منتري هجان...

- .ii جيڪڏهن مان هيڊماسٽر هجان...
- .iii جيڪڏهن مان سائنسدان هجان...
- .iv جيڪڏهن مان ضلع اڌڪاري هجان...

5. اپٽار

- .i ٻه ته ٻارهان
- .ii يڪ تندرستي هزار نعمت.
- .iii دوست اهو جو اوکي ويل ڪم اچي.
- .iv سچ ته ٻيٺو نچ.
- .v ڏئي مٿان پر ڪنهنجي هٿان.

يا

ڏنل ست سان شروعات ڪري آکاڻي پوري ڪريو.

مثال:-

1. رات جا ٻه وڳا هئا، مان اڀياس ويٺي ڪيو.....
2. چار دوست سڙ لاءِ ڪار ۾ نڪتا. رستي تي انهن جي ڪار جي سامهون اڇانڪ هڪ بس اچي ويئي.....
3. منهنجا ڏهين جا امتحان شروع ٿيڻ وارا هئا. مان ۽ منهنجو دوست اڀياس ڪري گهر ٻاهران بيٺا هئاسين. اڇانڪ.....
4. اڄ منهنجو ٻارهين درجي جي امتحان جو نتيجو ظاهر ٿيڻ وارو آهي. مان صبح کان نتيجي بابت سوچ ويچار ڪري رهيو آهيان....

دستوري خط:

1. اسڪول جي هيڊماسٽر ڏانهن:

- i. بيماريءَ سبب موڪل وٺڻ بابت
- ii. ڊپليڪيٽ ليونگ سرٽيفڪيٽ بابت.
- iii. اسڪول مخزن ۾ ليڪ ڏيڻ بابت
- iv. في معاف ڪرائڻ بابت.
- v. اسڪول اندر صفائيءَ بابت.
- vi. اسڪول جي ڪنٽين بابت.
- vii. لئبرريءَ ۾ نوان ڪتاب گهرائڻ بابت.

2. اخبار جي سمپادڪ ڏانهن:

- i. وٺڻ جي ڪٽائيءَ جو اطلاع ڏيڻ بابت.
- ii. سرڪار طرفان بدليل تعليمي سرشتي جي فائدن - نقصانن بابت.
- iii. سماج ۾ شادين تي ٿيندڙ فضول خرچن بابت
- iv. سرڪار طرفان اسڪولن ۾ ڪمپيوٽر ڏيڻ واري قدم جي ساراه بابت.

3. ميونسپل عملدار ڏانهن:

- i. پاڙي ۾ مچرن جو آزار دور ڪرڻ بابت
- ii. پاڙي ۾ آوارا ڪتن جي آزار بابت.
- iii. وڌيل گهر ٽئڪس گهٽائڻ بابت.
- iv. جنم جو سرٽيفڪيٽ حاصل ڪرڻ بابت.
- v. وارد ۾ جمع ٿيل ڪچرو هٽائڻ بابت.

4. پوليس اڌڪاريءَ ڏانهن:

- i. پنهنجي ايراضيءَ ۾ وڌندڙ چورين بابت
- ii. سائيڪل جي چوريءَ جي رپورٽ لکائڻ لاءِ.

.iii موبائيل جي چوريءَ بابت.

.iv وارڊ ۾ ٻن ڌرين ۾ ٿيندڙ جهڳڙن بابت.

يا

غير دستوري خط:

- (1) ساهيڙيءَ کي جنم ڏينهن جون واڌايون ڏيڻ بابت.
- (2) ننڍي پيءُ کي امتحان ۾ پهريون نمبر اچڻ تي واڌايون ڏيڻ بابت
- (3) دوست کي پنهنجي گهر جي ائڊريس سمجهائيندي.
- (4) پنهنجي سؤت کي تعليم جي اهميت سمجهائڻ بابت.
- (5) پيءُ کان ڪتابن لاءِ پيسا گهرائڻ بابت.
- (6) دوست کي راندين ۾ انعام کٽڻ جون واڌايون ڏيڻ بابت.
- (7) مامي وٽان مليل جنم ڏينهن جي سوکڙيءَ لاءِ کيس شڪر ادائي ڪرڻ بابت.
- (8) پنهنجي پيٽ کان مئٽرڪ کان پوءِ جي ڪورس جي صلاح وٺڻ بابت.
- (9) پنهنجي ماءُ کي 'مدرس ڊي' جي موقعي تي.
- (10) پنهنجي دوست کي گهمي آيل هنڌ بابت.

يا

اڻ ڏنل ٽڪر تي سوال جواب.
